

FORSVARSBYGG

Vurdering etter naturmangfoldloven for Frigård skytebaneanlegg

Grunnlagsdokument til søknad om tillatelse
til virksomhet etter forurensningsloven

Forsvarsbygg rapport 324/2019/Miljø | 20. mars 2020

Vurdering etter naturmangfoldloven for Frigård skytebaneanlegg

Grunnlagsdokument til søknad om tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven

RAPPORTINFORMASJON

Oppdragsgiver	Forsvarsbygg Eiendomsforvaltning
Kontaktperson	Are Vestli
Rapportnummer	324/2019/Miljø
Forfatter(e)	Line Stabell Selvaag
Prosjektnummer	SO 2019003256
Arkivnummer	2019/2555
Dato	20.03.2020

KVALITETSIKRET AV

20.03.2020 / Gry Støvind Hoell /seniorrådgiver naturforvaltning

GODKJENT AV

26.03.2020 / Torild Jørgensen / leder miljøseksjonen

Forsidebilde: Bane 1 i Frigård skytebaneanlegg mai 2017

SAMMENDRAG

Denne rapporten er et grunnlagsdokument til søknad om tillatelse til forurensende virksomhet i Frigård skytebaneanlegg der de miljørettslige prinsippene §§ 8-12 i naturmangfoldloven vurderes. Det er tatt utgangspunkt i de omsøkte aktivitetene og hvilken påvirkning de vil ha på naturmiljøet. Videre er det gjort en vurdering av den samlede belastningen på økosystemet der den øvrige aktiviteten i skytebaneanlegget er tatt med i vurderingen.

Registrerte naturverdier innenfor eiendommen

Innenfor anlegget er det registrert naturverdier i form av en lokalt viktig naturtype som delvis overlapper med en MiS¹-figur (inntegnet i kart i figur 3). Arealet de to registrert områdene dekker, ligger i bakkant av skytebanene, og er et lite brukt område. Det er registrert et rikt artsmangfold i området, men verken arter eller naturtyper i området er rødlistet, prioritert eller utvalgt. *Området anses allikevel for såpass viktig at det må gjøres nærmere vurderinger dersom det planlegges tiltak som vil påvirke dette arealet.*

Påvirkning på naturverdier utenfor eiendommen

Noen mindre vann med hekkende våtmarksfugl ligger rundt halvannen kilometer vest for anlegget. Anlegget drenerer til vannforekomsten Fugla. Vi vurderer påvirkningen på biologien utenfor feltet som liten.

Den samlede vurderingen er at kunnskapsgrunnlaget er godt nok både når det gjelder oversikten over den totale påvirkningen og naturverdiene som finnes i området. Den samlede belastningen på området vurderes som lav til moderat.

¹ MIS står for Miljøregistrering i skog som er skogbrukssektorens kartleggingsmetodikk for å registrere miljøverdier i tilknytning til skogbruksplanleggingen.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
1 Bakgrunn	5
1.1. Rammebetingelser	5
2 §8 Kunnskapsgrunnlaget	6
2.1 Forsvarets bruk av Frigård skytebaneanlegg	6
2.2 Status for kartlegging av naturmangfoldet	8
2.3 Naturverdier	8
Beskrivelsene er i hovedsak hentet fra Forsvarsbygg 2003	8
2.3.1 Geologi og avgrensning	8
2.3.2 Vegetasjon og naturtyper	8
2.3.3 Vilt	9
2.3.4 Vann- og fiskeforekomster	9
2.3.5 Omkringliggende områder	10
2.4 Påvirkning på biologisk mangfold fra omsøkt virksomhet	10
2.4.1 Forurensende virksomhet i skyte- og øvingsfelt	10
2.4.2 Generelt om støypåvirkning på vilt	10
2.4.3 Støypåvirkning på vilt i Frigård	11
2.4.4 Avrenning av metall og miljøgifter til akvatiske miljøer	12
2.4.5 Erosjon fra kjørskader	13
2.4.6 Søppel og skrot i terrenget fra øvingsvirksomhet	13
2.5 Oppsummering av kunnskapsgrunnlaget	13
3 §9 Føre-var prinsippet	13
4 §10 Økosystemtilnærming og samlet belastning	14
4.1 Annen militær aktivitet	14
4.2 Sivile aktiviteter	14
4.3 Samlet belastning	15
5 Miljøoppfølging	15

1 Bakgrunn

I forbindelse med utarbeidelse av revidert søknad om tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven i Frigård skytebaneanlegg vurderes her den omsøkte virksomheten etter naturmangfoldlovens (nml) kapittel II Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk (§§8-12). Det er den omsøkte forurensende virksomheten som skal vurderes. All øvrig aktivitet som kan sees i sammenheng med omsøkt aktivitet blir synliggjort under §10 «økosystemtilnærming og samlet belastning». Aktiviteter som for eksempel kjøring i sårbare områder, hogst og utbygging, vurderes derfor ikke med tanke på avbøtende tiltak, men reguleres gjennom plan- og bygningsloven.

Søknaden om tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven i Frigård skytebaneanlegg dekker skyting med bruk av nærmere spesifisert ammunisjon på avsatte skytebaner, håndtering av forurensede masser og bruk av sprøytemidler for vegetasjonskontroll. Søknaden baserer seg i hovedsak på eksisterende virksomhet.

1.1. Rammebetingelser

Gjeldende kommuneplan for Stjørdal kommune angir selve skytebaneanlegget som Område Forsvaret i samsvar med PBL § 11-7. Frigård er også regulert ved planvedtak i Stjørdal kommunestyret i 2003 med arealformål Spesialområde – øvingsområde med tilhørende anlegg for Forsvaret. Forsvarets aktivitet inkludert forurensende aktivitet er ikke begrenset gjennom disse planene.

2 §8 Kunnskapsgrunnlaget

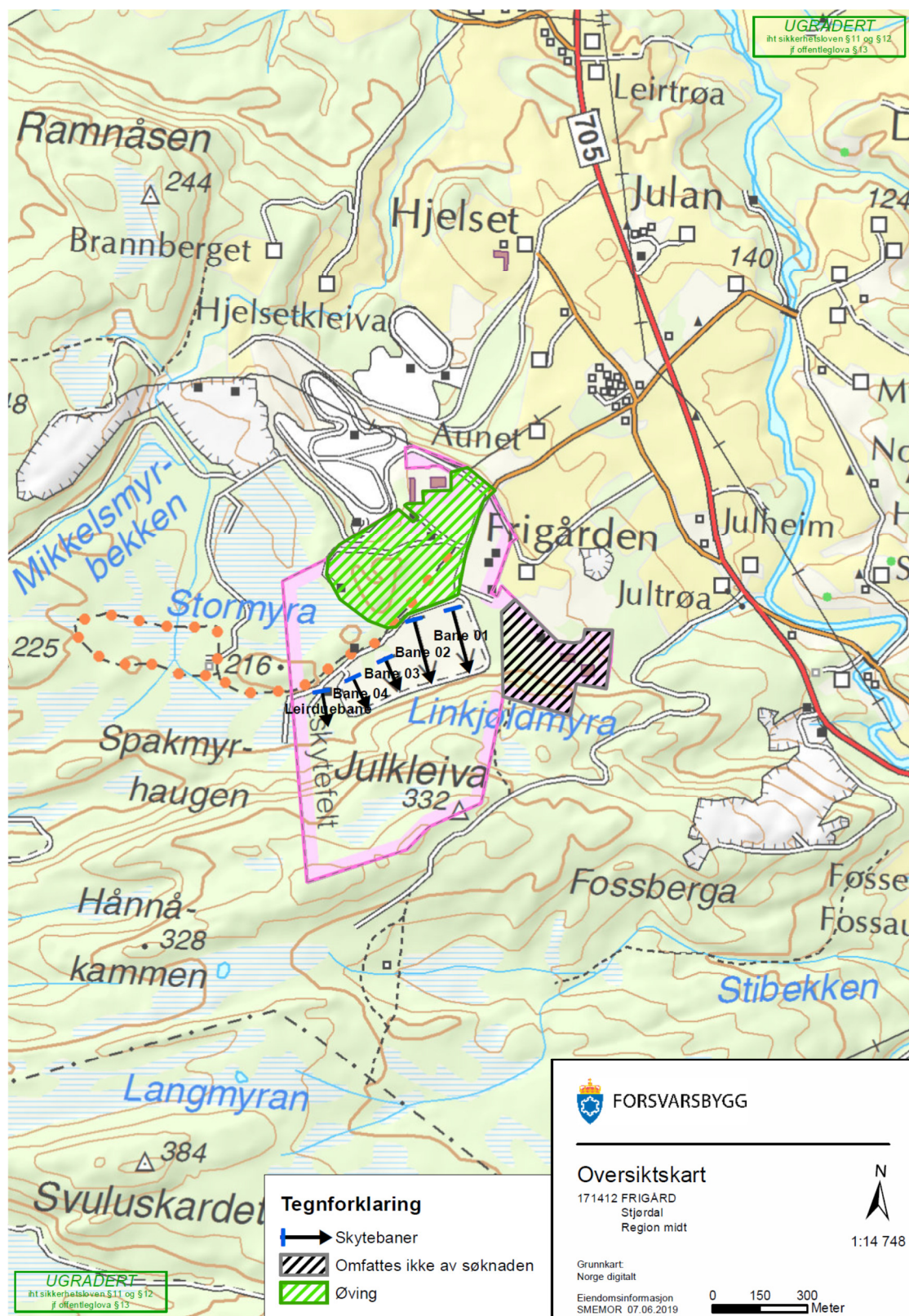
2.1 Forsvarets bruk av Frigård skytebaneanlegg

Frigård skytebaneanlegg ligger ca. 5 km vest for Leksdal skyte- og øvingsfelt i Stjørdal kommune, Trøndelag. Feltet ble etablert for over 100 år siden, Siden den gang har feltet utviklet seg i takt med Forsvarets endrede behov for å ivareta militær opplæring og trening.

Arealet (figur 1) utgjør rundt 770 daa og omfatter fem skytebaner for håndvåpen, områder nord for banene som benyttes til feltmessig trening med og uten bruk av løssammunisjon (tørrøving, bivuakkering, oppstilling av kjøretøyer mv), og for øvrig definerte sikkerhetssoner som følge av skarpskyting med de våpentypene som er godkjent for bruk i feltet.

Av øvrige våpentyper forekommer bruk av lysmidler/pyrotekniske midler. Feltet har ikke kapasiteter for tunge våpen eller sprengninger. Manøvrering i øvingsøyemed med lette kjøretøyer gjennomføres på opparbeidet vegnett, men bare i liten grad. Under Forsvarets øvelser vil behovet ofte bestå i transport, teltslagning og feltmessig trening. Det vil da være aktuelt å ta i bruk baneløp på skytebanene for oppstilling av kjøretøyer og annet materiell, og for omlasting av lette og tunge kjøretøyer.

Helikopterbruk forekommer i svært liten grad. Det skytes ikke fra helikopter og bruken er hovedsakelig knyttet til transport av personell i forbindelse med øvelser.

Figur 1. Frigård skytebaneanlegg med skytebanene sentrert i området. Skravert areal i øst omfattes ikke av søknaden, men området eies av Forsvarsbygg.

2.2 Status for kartlegging av naturmangfoldet

Naturmangfoldet i Frigård skytebaneanlegg ble kartlagt av Forsvarsbygg i 2002². Kartleggingen ble gjennomført av Norsk institutt for jord- og skogkartlegging (NIJOS) på oppdrag fra Forsvarsbygg. Kartleggingen la størst vekt på landområder som var sårbare for inngrep og direkte påvirkning som for eksempel kjøreskader i terrenget. Kartleggingen identifiserte naturtyper, viltområder, ferskvannslokalteter og rødlistearter etter DN-håndbøkene.

Registrerte naturtyper er lagt inn i Naturbase. Der ligger også enkeltregistreringer av enkelte arter.

2.3 Naturverdier

Beskrivelsene er i hovedsak hentet fra Forsvarsbygg 2003³.

2.3.1 Geologi og avgrensning

Feltet har en vertikal utstrekning fra ca. 180 m.o.h. ved Frigården til høyeste punkt på Fossberga som ligger 332 m.o.h. Berggrunnen i skytebaneanlegget består av omdannede sedimentære og vulkanske bergarter. Rhyolitt i formen tuff ligger som et smalt belte orientert i retning sørvest-nordøst i den sørlige delen av området. Nord for dette beltet er det grågrønn leirskifer og et smalt belte med konglomerater (Wolff 1976). Åsen lengst sør er dekket av et sammenhengende eller tynt dekke med morenemateriale. Flata nord for åsen består av ei breelvavsetning. Det er også noe torv og myr i den vestre delen.

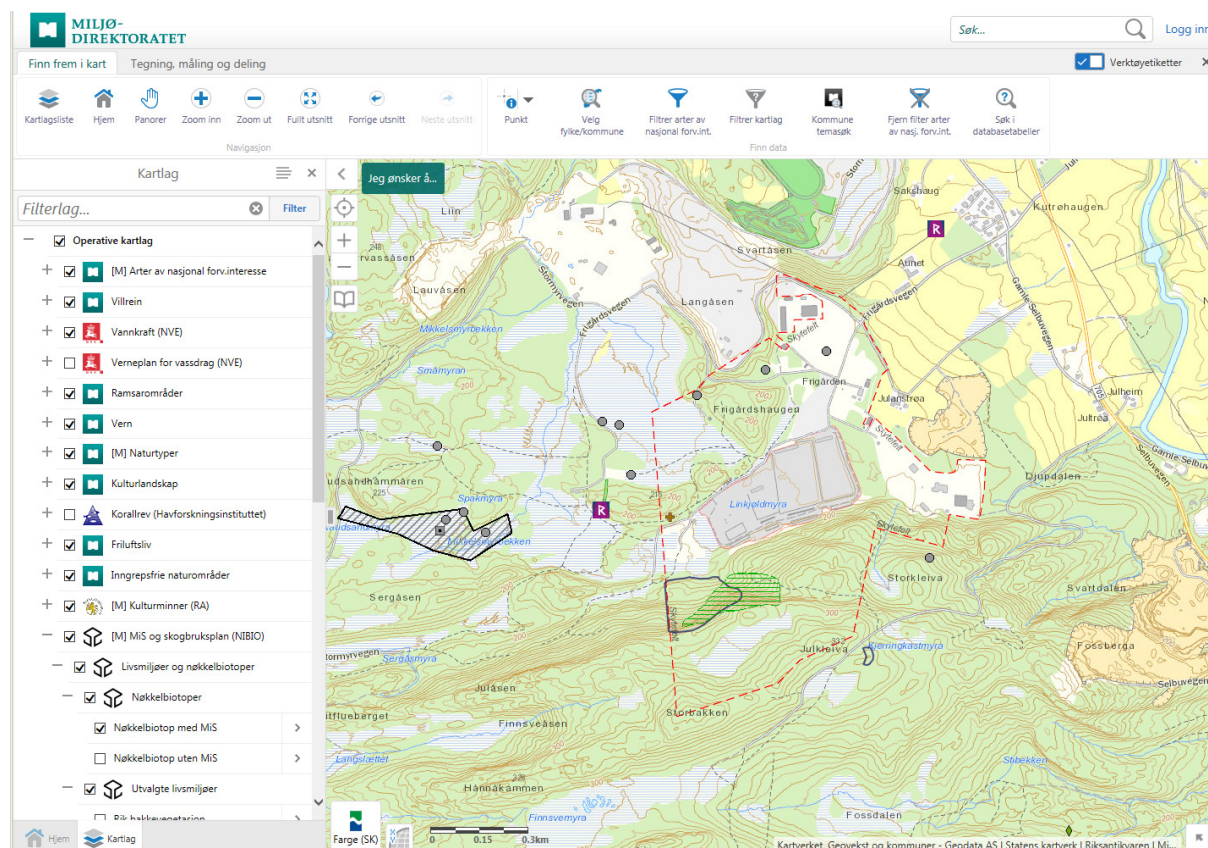
2.3.2 Vegetasjon og naturtyper

Landskapet har ei markert to-delning; ei bratt nordvendt li, og ei stor flate med enkelte små koller i vestre del (figur 3). Granskog dominerer i den bratte lia, men det er noe lauvskog nederst i vestre del av lia. Skogen er generelt hogstpåvirka. Det flate partiet er sterkt påvirka av Forsvarets aktivitet. Grøfta myr, skytebaner, veier og bygninger preger området. I dette mest påvirka området er det ikke påvist spesielle naturkvaliteter.

Kun én naturtype er i naturbase registrert innenfor skyteanlegget. Denne naturtypen ble registrert i forbindelse med kartleggingen i 2002 og da som en lokalt viktig naturtype av gammel løvskog. Naturtypen ligger i bratt nordvendt skråning i overkant av skytebanene i et område der det er lite aktivitet. Avgrensningen er ikke eksakt. En MIS-kartlegging har avdekket en nøkkelbiotop som overlapper delvis (se figur 3). I området den lokalt viktige naturtypen og nøkkelbiotopen fra MIS-kartleggingen dekker, er naturverdiene knyttet til gammel boreal løvskog med en rik lavflora, en god del både liggende og stående død ved samt at det er bergvegger med funn av flere kravfulle arter mose. Det er med andre ord et rikt artsmangfold i området, men verdien av den registrerte naturtypen er kun satt til lokalt viktig siden ingen av de registrerte artene er rødlistet.

² BM-rapport 19-2002. Biologisk mangfold i Leksdal og Frigård skyte- og øvingsfelter Stjørdal kommune, Nord-Trøndelag. Forsvarsbygg.

³ Forsvarsbygg 2003. Biologisk mangfold i Mauken og Blåtind skyte- og øvingsfelt, Balsfjord og Målselv kommuner, Troms. BM-rapport nr 21 (2002).

Figur 3. Verdisatt naturtype (grønn) med delvis overlappende nøkkelbiotop (sort kontur) samt arter av nasjonal forvaltningsinteresse i og umiddelbart rundt Frigård skyteanlegg. Kartet er hentet fra naturbase.no april 2019.

2.3.3 Vilt

I Artskart er det registrert én observasjon av nordflaggermus og 64 fuglearter innenfor skytebaneanlegget i perioden 1984 og frem til i dag. Av disse er to rødlistet som sterkt truet (vipe og hubro), én som sårbår (storspove) og tre som nær truet (gjøk, gulspurv og ærfugl- sistnevnte kun på gjennomfart). Andre registrerte arter omfatter ugler, rovfugl, hønsefugl, sangere og spurvefugl, spetter mm. I miljøstatus.no er det registrert et lite område som skulle være viktig for spettefugler, der det er beskrevet at det vokser store ospetrær med spettehull. Dette har på befaring i 2019 vist seg å ikke stemme, da det kun finnes et par yngre osper på stedet, og ellers hovedsakelig bjørk. Det er ikke tegn til at det er felt osp på stedet de siste årene heller, noe som tyder på at de som har lagt inn registreringen har merket ut feil område. Vi kjenner ikke til noen andre arealer innenfor skytefeltet som kan være området de har omtalt, og ser derfor bort fra denne.

2.3.4 Vann- og fiskeforekomster

Vannforekomstene er identifisert og tilstandsvurdert etter vannforskriften. Vannforekomstene er nærmere omtalt i Rasmussen, G. 2019⁴. Avrenningen fra skytefeltet går via en liten bekk som tidvis er tørrlagt. Bekken drenerer til elvevannforekomsten Fugla som igjen renner ut i Stjørdalselva, like ved utløpet til Stjørdalsfjorden ca 5km i luftlinje nord for skytebaneanlegget. Vannforekomsten Fugla består igjen av

⁴ Rasmussen, G. 2019. Forurensning i grunn og vann - Frigård skytebaneanlegg. Grunnlagsdokument til søknad om revidert tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven. Forsvarsbygg rapport 0434/2020/Miljø

Stammyrvassbekken som går over i elven Fugla ved Havdal ca 2km i luftlinje nord for Frigård. I elven Fugla er det både laks og sjørret og trepigget stingsild⁵. Det er bare kjent kartlegging tilbake til 2005. Den viser at i området rett nord for en nedlagt kommunal søppelfylling nord for og nedstrøms Frigård, er fiske-og bunndyrfauna variert men med lav tetthet⁶. Den kjemiske tilstanden er definert som dårlig pga. innhold av kvikksølv. Søppelfyllingen er nevnt som en forurensningskilde, hvor tiltak skal være iverksatt.

2.3.5 Omkringliggende områder

Arealene utenfor skytefeltgrensen ligner mye på naturen i skytefeltet. Det er ingen verdier av helt spesiell karakter som er registrert her. Nærmeste verneområder ligger over fem kilometer unna, det er Nevla rett sør og Homla i vest som begge er omfattet av skogvern.

Det ligger noen mindre vann vel halvannen kilometer vest for anlegget. Her er det registrert reproduksjon eller mulig reproduksjon av kvinand, strandsnipe, smålom, fiskemåke, horndykker rugde og stokkand.

2.4 Påvirkning på biologisk mangfold fra omsøkt virksomhet

2.4.1 Forurensende virksomhet i skyte- og øvingsfelt

Den forurensende virksomheten knyttet til Forsvarets aktivitet i skyte- og øvingsfelt generelt vil kunne omfatte:

- Støy
 - skyteaktivitet med lette og tunge våpen
 - skyting med løsammunisjon i forbindelse med øvelser/fremrykninger i manøverområdene
 - kjøring med alt fra pansrede kjøretøy til snøscooter og lett terrengkjøretøy (LTK)
- Forurensning til grunn og vann
 - Forurenset grunn
 - Avrenning fra forurenset grunn
 - Erosjon fra kjørskader
- Søppel og skrot i terrenget fra øvingsvirksomhet

Det naturmiljøet som er sårbart i forhold til disse påvirkningene er i hovedsak støy/forstyringssensitivt vilt og akvatiske organismer.

2.4.2 Generelt om støypåvirkning på vilt

Støy har gjerne vært problematisert i forhold til plagegrad for mennesker. Samtidig er det økende kunnskap om hvordan støy kan påvirke vilt, da særlig hjortevilt, rovvilt og fugl. Forsvarsbygg har laget en

⁵ Lilleløkken, R. 2015. Tilstand og el-fiskerapport fra utvalgte bekker i Stjørdalsvassdraget høsten 2015. (Hentet fra <https://vann-nett.no/portal/#/waterbody/124-44-R>)

⁶ Berger, H.M., Bongard, T., Bergan, M. & Paulsen, L.I. 2005. Vannkvalitet, bunndyr, fisk, naturtype og fugleliv i bekker i Stjørdal kommune i Nord-Trøndelag. Berger FeltBIO Rapport 3 – 2005, 45s. (Hentet fra <https://vann-nett.no/portal/#/waterbody/124-44-R>)

litteratursammenstilling med hensyn på militær forstyrrelse på ulike arter⁷. Flere studier som er nevnt i refererte rapport viser at det er særlig menneskelig nærvær framfor støyen som virker forstyrrende på vilt. Dette kan også illustreres med en observasjon fra Forsvarsbyggs eget personell under en øvelse med skyting fra stormpanservogn i Setermoen skyte- og øvingsfelt i 2011 (Mathisen pers. med.). I forkant av aktiviteten ble det observert en dvergfalk som hadde reir i en furu tett ved standplassen. Under skytingen lå fuglen helt stille på reiret, men da vognføreren kom ut av vognen, lettet dvergfalken. Lignende observasjoner på annet vilt som elg er rapportert inn fra miljøoffiser og øvende avdelinger i andre skyte- og øvingsfelt rundt om i landet.

Kjøring i terreng er en del av utdanningsløpet for soldatene og kan generere støy lokalt. Større kjøretøy som holder seg til et fastlagt bevegelsesmønster (langs etablerte traseer), vil normalt ikke påvirke vilt i særlig grad. Mindre, terrenggående kjøretøy (som snøscooter og LTK) har et mindre forutbestemt kjøremønster og kan derfor i enkelte tilfeller komme tettere på viltet og fremkalle en større skremmeeffekt/fluktrespons.

Effekten av støy/forstyrrelse på ulike arter er vanskelig å måle, men som utgangspunkt er det summen av alle inngrep og forstyrrelser som er avgjørende. Dyr som lever i forstyrrende og støyende omgivelser vil gjennomgå en habituering (tilpasning til gjentakende biologisk likegyldig stimuli) og sensitivisering (økt reaksjon på negativ stimuli, som for eksempel jakt).

Nyere studier viser imidlertid effekter på bestandsnivå. Dette er godt oppsummert av Strann (2012)⁸ med bl.a. henvisning til Francis m.fl. (2009)⁹ som påpeker at forskjeller i støysensitivitet mellom arter reduserer antallet hekkende arter, men at arter som hekker i støyutsatte områder vil ha større hekkesuksess. Dette endrer sammensetningen av fuglesamfunn med størst virkning nærmest støykilden. Det er derfor særlig i områder der det skjer en omfattende *endring* i aktivitetsmønsteret at man bør være observant på endringer i viltpopulasjonene.

Generelt er det stor forskjell i reaksjonsmønster mellom ulike arter. De fugleartene som regnes som mest følsomme for forstyrrelser (spesielt mer uregelmessig støy som fra skytefelt), er særlig skarver, lommer, svaner, gjess, ender, rovfugler, vadere, måker og terner¹⁰.

2.4.3 Støypåvirkning på vilt i Frigård

Det meste av militær trening genererer støy/forstyrrelse. I Frigård drives følgende støyrelaterte aktiviteter:

- Skyteaktivitet med håndvåpen på fem baner
- Skyting med løsammunisjon i forbindelse med øvelser/fremrykninger i terrenget nord for banene
- Manøvrering med lette kjøretøyer på opparbeidet vegnett og kjøring med tyngre kjøretøy i form av transport inn til banene og området nord for disse samt oppstilling og omlasting av lette og tunge kjøretøyer på dette området.
- Teltslagning og feltmessig trening i området nord for banene.

Det er registrert flere artsgrupper av fugl innenfor skytebaneanlegget, også innenfor noen av de mer støysensitive artene (våk, falk og noen vadere). I og med at skytebaneanlegget ikke er alene om å lage støy

⁷ Forsvarsbygg (upubl.). Effekter av militær forstyrrelse på ulike artsgrupper. Litteraturstudie som grunnlag for forvaltning og overvåkning av naturmangfold i skyte- og øvingsfelt. Drageset, O-M., Gregersen, F og Flydal, K. Forsvarsbyggerapport 221/2011.

⁸ Strann, K.-B. 2012. Utredning av konsekvenser for fugl av Øvre Klokkehaugen steinbrudd i Vardø kommune. NINA Minirapport 419. 11s.

⁹ Francis, C.D., Ortega, C.P. & Cruz, A. 2009. Noise Pollution Changes Avian Communities and Species Interactions. *Current Biology* 19: 1415-1419.

¹⁰ Follestad, A. 2012. Innspill til forvaltningsplaner for Lista- og Jærstrendene: Kunnskapsoversikt over effekter av forstyrrelser på fugler - NINA Rapport 851: 45 s.

med en rallycrossbane og et steinbrudd som nærmeste naboer og det faktum Forsvaret har vært tilstede i over hundre år, gjør det svært vanskelig å vurdere hvordan den militære aktiviteten med skytestøy faktisk påvirker viltbestandene i området på bestandsnivå.

Når det gjelder vadefugl i vannene vest for feltet er det lite sannsynlig at skyteaktiviteten vil påvirke disse pga avstanden til skytebanene.

2.4.4 Avrenning av metall og miljøgifter til akvatiske miljøer

Forurensningssituasjonen er nærmere beskrevet i fagrapporten om forurensning til grunn og vann som ligger til grunn for søknaden om tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven¹¹. Her følger en kort oppsummering:

- Det er fem skytebaner på Frigård. Fire av disse benyttes til skyting med håndvåpen, mens den femte banen er en leirduebane.
- På skytebanene for håndvåpen forekommer forurensning i grunnen i form av metallene bly, kobber, antimon og sink. På leirduebanen kan det være bly og PAH (polyaromatiske hydrokarboner)
- Lettere forurenset jord fra skytebanene ble i 2006 lagt inn i en voll godkjent av Fylkesmannen ved en av standplassene (lokalitet id 5256 i Miljødirektoratet sin database Grunnforurensning). Ev avrenning fra deponiet vil gå til samme bekk som avrenning fra skytebanene.
- De nevnte metallene er alle akutt giftige for vannlevende organismer i høye konsentrasjoner, og det er de frie metallionene som gjerne forårsaker giftvirkning i organismer¹².
- Det har tidligere (2006/2007) også vært undersøkt for kadmium, nikkel, krom, arsen, aluminium. Uten at det ble funnet særlige verdier av dette.

Skytebanene drenerer til elvevannforekomsten Fugla via en liten bekk som går i rør under bane 4. Metallavrenningen fra banene har blitt overvåket siden 2007. Resultatene viser at metallkonsentrasjonene har avtatt i perioden 2007 frem til i dag, og har de siste årene vært under miljøkvalitetsstandardene. Bekken er ikke en del av en vannforekomst. Mengde metaller som forlater skytebaneanlegget er små, og konsentrasjonene fortynnes kraftig når de renner inn i vannforekomsten Fugla. I følge eksisterende men dog noe gammel kunnskap, er både fiske- og bunndyrfauna variert men med lav tetthet, og bedre enn lenger ned i vannforekomsten. Denne situasjonen er samtidig fra før det ble gjennomført tiltak på banene for å redusere utslippene. Selv om Forsvaret skulle endre på bruk av skytebanene, forventes det ikke endringer i miljøtilstanden i tiden framover. Det er derfor vår vurdering at utlekkingen har svært begrenset betydning på biologien i Fugla.

I tillegg foregår det sporadisk bruk av plantevernmidler til sprøyting på voller og i baneløp. Middelet som brukes er Glyfosat, og sprøytingen foregår med håndholdt redskap. Omfanget av sprøytemidler anses som så begrenset at det ikke er gjort undersøkelser på påvirkning av biota.

¹¹ Rasmussen, G. 2019. Forurensning i grunn og vann - Frigård skytebaneanlegg. Grunnlagsdokument til søknad om revidert tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven. Forsvarsbygg rapport 0434/2020/Miljø.

¹² Casarett and Doull's Toxicology. 1992. The Basic Science of Poisons. McGraw-Hill International Editions.

2.4.5 Erosjon fra kjørskader

I Frigård skytebaneanlegg foregår kjøring kun på opparbeidet vegnett og kjøretraseer. Kjørskadeproblematikk er derfor ikke en relevant utfordring på Frigård.

2.4.6 Søppel og skrot i terrenget fra øvingsvirksomhet

Forsvarets bruk både ifm skytevirksomhet på baner og tørrøving/bivuakking for øvrig medfører naturlig nok noe skrot i terrenget (tomhylser, lysraketter, proviantsøppel mm). Vanlig avfall går til restavfall, uten sortering (minetape, proviantemballasje, mv.). Farlig avfall leveres til godkjent mottak. Det gjennomføres rydding av avfall fortløpende etter avsluttet aktivitet. Hylser fra baneanleggene samles i avfallsdunker/kontainere etter hver øvelse. Forsvaret har også ansvar for å rydde løsammunisjon etter tørrøvinger på banene og nord for disse, men denne ryddingen vil aldri bli fullstendig. Rydding har prioritet på de mest brukte områdene.

2.5 Oppsummering av kunnskapsgrunnlaget

I følge §8 skal kunnskapsgrunnlaget stå i rimelig forhold til den forventede påvirkningen fra den forurensende aktiviteten knyttet til Forsvarets bruk av Frigård skytebaneanlegg, og vurderingen må sees i forhold til de artene eller forekomstene som mest sannsynlig vil bli påvirket av den omsøkte aktiviteten. Kunnskapen om naturverdiene innenfor anlegget er primært basert på kartlegginger fra tidlig 2000-tall i tillegg til løpende artsregistreringer i Artskart. Anlegget er imidlertid ikke så stort, og det antas at kunnskapen om mangfoldet og særlige verdier er dekkende.

Med utgangspunkt i at omsøkt aktivitet er en videreføring av eksisterende virksomhet, og det ikke er registrert verdier av helt spesiell karakter som utvalgte naturtyper, prioriterte arter eller verneområder som antas å bli påvirket, blir kunnskapsomfanget vurdert å være tilstrekkelig som grunnlag for å fatte en beslutning om tillatelse til forurensende virksomhet i Frigård skytebaneanlegg.

3 §9 Føre-var prinsippet

Dette prinsippet kommer til nytte i de tilfellene der en avgjørelse blir fattet uten tilstrekkelig kunnskap om hvilken innvirkning den vil ha på naturmiljøet. I slike tilfeller skal det tas sikte på å unngå mulig *vesentlig* skade på naturmangfoldet.

Ettersom foreliggende kunnskap vurderes som tilstrekkelig, og dersom det tas høyde for at kunnskapen integreres i videre søknadsprosess, mener Forsvarsbygg at vurderinger etter føre-var-prinsippet (nml § 9) er oppfylt og at føre-var-hensyn ut over miljøoppfølging ikke skal tillegges vekt i behandlingen av søknaden.

I et aktivt skytebaneanlegg vil det kunne komme nye behov og krav til treningsmoment. I planleggingen av slike tiltak som vil medføre inngrep i natur, vil det gjennomføres vurderinger etter nml, med evt behov for nye kartlegginger og overvåkning i etterkant. Utredninger i forbindelse med utbygging eller endringer der vannforekomsten påvirkes, skal på samme måte vurderes med tanke på økologiske kvalitetselementer i vann jf Vannforskriften §12. Dette reguleres på andre måter enn gjennom søknaden om forurensing etter forurensningsloven.

4 §10 Økosystemtilnærming og samlet belastning

Etter ordlyden i § 10 skal den omsøkte virksomheten vurderes ut fra den samlede belastningen som økosystemet er eller vil bli utsatt for fra omsøkte virksomhet. Det gis derfor i dette kapitlet en oversikt over øvrig aktivitet som naturlig er knyttet til den forurensende virksomheten eller som kan bli konsekvens av denne gjennom en tillatelse, og som kan påvirke naturmangfoldet negativt. Hovedsakelig dreier dette seg om annen militær aktivitet.

4.1 Annen militær aktivitet

Manøvrering til fots i terrenget (tørrøving) og leirslagning

Området nord for skytebanene benyttes til aktivitet som omfatter manøvrering til fots og leirslagning i tillegg til bruk av løsammunisjon og noe kjøring. I tørre perioder kan bruk av sporlys utgjøre en brannfare. Forflytninger til fots er som nevnt tidligere antatt å være det kanskje største direkte forstyrrelselementet for vilt.

Infrastruktur

Forsvarets aktivitet medfører behov for skytebaner, veitraseer og øvrige enkeltstående bygg og installasjoner. Omfanget av dette er regulert i gjeldende reguleringsplan.

Helikopteraktivitet

Bruk av helikopter kan forekomme, hovedsakelig for å transportere personell i forbindelse med øvelser. Helikopteraktivitet er ikke en del av utslippssøknaden, men støy herfra utgjør en del av den totale støybelastningen. Bruken forekommer imidlertid i svært liten grad og bidrar derfor i liten grad til økt støybelastning.

Verksted

Det er et stridsvognverksted i den sørøstre del av anlegget. Verkstedet omfattes av en egen tillatelse til forurensende virksomhet og inngår ikke som en del av denne søknaden. Aktiviteten anses som en tilleggsbelastning som er knyttet til Forsvarets øvrige virksomhet i skytebaneanlegget.

4.2 Sivile aktiviteter

Sivil flerbruk av skytebanene

Politiet og lokale skytterlag leier skytebanekapasitet for å dekke deler av sitt behov. Deres bruk omfattes av denne søknaden.

I tillegg er Frigård involvert i gjennomføringen av landsskytterstevnet hvert 5.-10. år. Feltet kan også benyttes til andre sivile arrangementer etter avtale med Forsvarsbygg.

Skogsdrift

I Frigård øvingsanlegg er det ca. 350 daa med produktiv skog. Dette omfatter i hovedsak arealet /sikringssonen sør for banene men også noe nord for banene. Skogen drives etter Forsvarsbyggs forvaltningspraksis for skyte- og øvingsfelter som forholder seg til Norges skogsertifisering (PEFC).

Områder som spares urørt eller skjøttes spesielt for å ta hensyn til biologisk mangfold, omfatter:

- Nøkkelbiotoper

- Arealer med kartfestede truede arter (VU, EN og CR)
- Svært viktige (A) og viktige (B) naturtypelokaliteter
- Rovfuglreir i hekkeperiodene

Øvrig tynning og hogst for å tilrettelegge for Forsvarets virksomhet, andre aktiviteter og å opprettholde grensegate rundt feltet vil også forekomme. Det er ikke hogget kommersielt på Frigård på mange år, men det er fjernet mye vegetasjon/skog nord for skytebanene de siste årene i forbindelse med landskytterstevnet og andre stevner/arrangement.

Lysløype

Det går en lysløype for allmenn bruk inn i feltet fra vest. Lysløypen benyttes hovedsakelig bare vinterstid, og det er ikke Forsvaret som drifter denne, men Lånke Idrettslag.

4.3 Samlet belastning

Samlet belastning av økosystemet ihht nml §10 viser til miljøpåvirkning som går ut over den omsøkte aktivitetens påvirkning isolert sett i det omsøkte området. Dette innebærer:

- Tilleggsbelastning som naturlig konsekvens av omsøkt virksomhet
- Tap av særlig sjeldne eller truede naturtyper eller arter slik at forvaltningsmål for arter, naturtyper eller økosystemer i regionen eller på nasjonalt nivå kan være truet (jf. NML §§ 4 og 5).

Den totale belastningen på naturverdiene i området er basert på flere forhold. Omsøkt virksomhet er som vist kun en del av Forsvarets aktivitet og kan derfor ikke sees som en isolert belastning men følger naturlig av Forsvarets samlede aktivitet. Avrenning av tungmetaller og støy og forstyrrelse fra skytevirksomhet henger sammen med tørrøving, infrastruktur, skogsdrift og verkstedets aktivitet og gir samlet en høyere belastning enn omsøkt virksomhet alene. Også landsskytterstevnet og eventuell annen sivil bruk av enkelte skytebaner i feltet utgjør en, om enn liten, tilleggsbelastning. Den totale belastninga fra omsøkt virksomhet med tilleggsbelastninger er vurdert som lav til moderat. Dette begrunnes ut fra begrenset avrenning og at øvrig bruk av arealet ikke er kjent å skape økt belastning eller videreføre belastning på konkret sårbare arter. Det er et stort fokus på å minimere negativ påvirkning gjennom verktøy som reguleringsplan, instruksjer, overvåkning av vannforurensning mm.

Det foreligger ikke informasjon om at særlig sjeldne eller truede naturtyper eller arter vil gå tapt grunnet omsøkt virksomhet. «Særlig sjeldne eller truede» blir da definert innenfor kategorien av arter eller naturtyper med eksisterende handlingsplan. Ingen slike er registrert i feltet med faste forekomster.

5 Miljøoppfølging

Kunnskapen om miljøpåvirkning sammen med samfunnsøkonomiske forhold ligger til grunn for å se på behovet for å justere driftsmetoder og gjennomføre avbøtende og forebyggende tiltak (ref. nml §11 kostnader ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver og nml §12 miljøforsvarlige teknikker og driftsmetode). For utslippssøknaden innebærer dette en avveining av behovet for militær trening og hensynet til naturverdiene.

§11 og 12 kommer til anvendelse der den omsøkte virksomheten vil medføre skade på naturmangfoldet. Der det ikke er forventet skade, er tiltak mindre aktuelt. Som en videreføring av eksisterende aktivitet vil ikke omsøkt virksomhet medføre nye skader.

Under følger en oversikt over de tiltakene for miljøoppfølging som allerede er på plass, eller som skal komme den nærmeste tiden:

Forvaltningsplan - Det foreligger en forvaltningsplan for Frigård skytebaneanlegg og Leksdal skyte- og øvingsfelt fra 2015. Dette er et dokument ment for intern rapportering. Planen samler alle miljøtiltak som skal gjennomføres i feltet og skal også legge til rette for at arealene blir brukt og skjøttet på en mest mulig miljøvennlig måte ut fra det treningsmessige behovet som militær bruker har og gjeldende regulering av feltet.

Risiko- og sårbarhetsanalyse HMS og ytre miljø - Sist gjennomførte ROS analyse er fra 2019.

Overvåkning av tungmetallavrenning og tiltak for å redusere utlekking - Avrenning av metaller til bekker og elver i Frigård har vært overvåket siden 2007. Forslag til fremtidig overvåkningsprogram tar utgangspunkt i dette for å sikre at all utlekking av metaller fra aktive skytebaner blir fanget opp. Det foreslås en videre overvåkning med to prøver årlig i det etablerte prøvepunktet i bekken. Overvåkningsprogram og tiltak for å redusere utlekking er beskrevet nærmere i fagrapport om forurensning til grunn og vann.

Forsvarsbygg er et statlig forvaltningsorgan underlagt Forsvarsdepartementet. Vi utvikler, bygger, drifter og avhender eiendom for forsvarssektoren.

Postboks 405 sentrum
0103 Oslo
Telefon: 468 70 400
www.forsvarsbygg.no

